

ELA sindikatuaren ekarpenak PIGRN 2025ri

Hondakinen gestioak ekonomian, ingurumenean eta pertsonen osasunean duen garrantzia ikusirik, ELA sindikatuak parte hartze fase honetan PIGRN 2025ri buruzko balorazioa eta ekarpenak egiten ditu behin betiko plangintzan kontuan har daitezzen, aurretik beste hondakinen kudeaketarako plangintzekin egin den moduan. Analisi eta proposamen hauek hiri hondakinetan egiten dira batez ere, PIGRN 2025 honetan etxe eta merkataritzako hondakin gisa agertzen direnak, hau baita hondakin kopuru osoan pisu gehien duen hondakin mota eta herritarrok ardura gehien duguna.

1. Sortutako hondakinen murrizketa

2014an 262.602 tona hiri hondakin sortu ziren Nafarroan. 2010etik %6 murriztu da sortutako hondakin kopurua baina 2020rako murrizketa helburua %10ekoa, beraz, oraindik lan handia dago egiteko herritarren kontzientziazioan eta beste neurri mota batzuetan. Are gehiago murrizketa hau batez ere jarduera ekonomikoaren beherakadaren ondorioz soilik eman dela jakinik.

2. Hondakinen bilteta selektiboa

2014an hiri hondakinen %38 soilik biltzen zen selektiboki, gainontzeko %62 nahasita biltzen zen, nahastutako hondakinen berrerabilpen eta birziklatze tratamenduak zailagoak izanik. Hondakinen kudeaketa iraunkor eta eraginkor bat aurrera eramateko erronka nagusia nahasian jasotzen den errefusa selektiboki biltzea da. Nafarroan errefusa bezala jasotzen den %62 portzentaje altu horretatik zati handi batek zabortegean bukatzen du.

Hondakin organikoen %19 soilik jasotzen zen selektiboki, 2020rako helburua organikoaren %50 selektiboki biltzea denean, eta 2025erako %70 da helburua. Atal honetan PIGRNak Nafarroa osoan hondakin organikoen %100 selektiboki biltzea jartzen du helburutzat, bat gatoz helburu honekin, oso garrantzitsua baita hondakinak jatorrian bereiztuta biltzea ondoren %100 birziklatzera iritsi ahal izateko. Baina helburu hau betetzeko planteatzen den bilteta selektibo ereduak kezkatzen gaitu, organikoa biltzeko 5.edukiontzia jartzea baita asmoa. Eredu honek ez du jatorrian bereiztera behartzen, eskualde batzuetan jada atez ateko biltetak edo autokonpostaje eredu ezberdinek derrigortzen duten bezala. ELAk hondakinen bereizketa jatorrian egiteko derrigortasuna ezartzea exijitzen du, hau baita hondakinen kudeaketa errazagoa, merkeagoa eta iraunkortasunez egiteko bidea. Derrigortasuna ezinbestekoa da %80tik gorako birziklapen tasak lortzeko, kasu batzuetan %90era iritsiz.

3. Berrerabilpena

PIGRNak ez du berrerabilpenari zuzenduriko atalik. Datuak, helburuak eta neurriak birziklapenarekin bateratuta egiten dira, berrerabilpenak kudeaketa eta tratamendu ezberdinak behar dituzten. Nafarroan badira jarduera honetara zuzenduriko zentroak. PIGRNak tratamendu hau birziklapenetik kanpo landu behar du eta neurri espezifikoak hartu, jarduera honek pisu bat jada baduelako (Emaus,...), eta beharrezkoa delako berrerabilpenean jarraitu eta areagotzea.

4 .Birziklapena

2014an birziklapen tasa %32koa zen, Europak 2020rako %50 eta 2030erako %70 eskatzen duen bitartean. Nafarroa helburua lortzetik urrun dago. Azken urteetan hondakin organikoen birziklapenak gora egin du bilketa selektiboari esker. Ontzien kasuan, 2014an %62 birziklatu ziren azken urteetako estankamendua baieztatuz. Europak 2030erako ontzien %75 birziklatzea eskatzen du.

PIGRNak birziklapen helburu ambizioitsuak ezartzen ditu: 2020rako hondakin organikoen %70 eta 2025erako ontzien %90. Helburu onargarriak dira, baina hauek betetzeko bilketa selektiboak hobekuntza handiak izan behar ditu, aurreko atalean aipatutako neurriak hartuz eta hurrengo atalean aipatuko ditugun tratamenduak hobetuz.

5. Hondakin mota bakoitzerako tratamendu espezifikoak

5.1. Selektiboki bildutako hondakin organikoak

Ados gaude PIGRNak konpostajea selektiboki bildutako hondakin organikoentzat tratamendu egokiena dela esaten duenean. Baina konpostaje planta bakarria izateak (Carcar) hondakin hauen tratamenduaren egoera oso eskasa dela erakusten du. Badira biometanizazio tratamenduak Carcarren bertan, HTNn eta Biomendin (azken bi hauek gestio pribatukoak), baina tratamendu honek askoz errefusa gehiago sortzen du konpostajeak baino. Gainera, hondakinen kudeaketa publikoa izatea exijitu behar da, beraz, asko dago egiteko oraindik hondakin organikoen tratamenduari dagokionez.

Etorkizun hurbilean erantzun beharreko beste erronka selektiboki bildutako hondakin organiko kopuruaren eta honen tratamendu behararen hazkundera da, 2014an jasotako 25.500 tonak 2025ean 82.000 tona izango direla aurreikusten baita. PIGRNak konpostaje planta berriak sortzea planteatzen du modu deszentralizatu batean Arbizun, Donezteben eta Zangotzan, bakoitzak urtean 3.000 tona hondakin organiko tratatzeko ahalmenarekin; eta beste konpostaje planta bat Iruñean urtean 50.000 tonako ahalmenarekin. Gainera Tuterako tratamendu mekaniko biologikorako (TMB) planta biometanizazio planta izatera pasako da, urtean 22.000 tonako ahalmenarekin, nahiz eta honek errefusa gehiago sortuko duen konpostaje plantek baino. Landa

zonaldeetarako autokonpostaje eredua bultzatuko da. Nafarroako konpostaje ahalmena tratamendu planta publikoak eraikiz urteko 60.000 tonatan haztea positiboa da, baina hau hondakin organikoen bilketa selektibo eredu eraginkor batek osatu behar du, eta horretarako ezinbestekoa da hondakinak jatorrian bereizteko derrigortasuna.

5.2. Errefusa

Nafarroan 2014an hondakinen %62 errefusaren edukiontzian nahastuta bildu ziren. Hau da hondakinen kudeaketak hurrengo urteetan erantzun beharreko erronkarik handiena. Iruñeako mankomunitateko errefusa guztia Gongorako zabortegira eramaten da, inongo tratamendurik aplikatu gabe, isurketa zuena. 2014an Nafarroan sorturiko hiri hondakinen %37 bidali ziren zabortegira inongo tratamendurik gabe. Zuzeneko isurketa debekatuta egongo da 2020tik aurrera. PIGRNak tratamendu mekaniko biologikoa (TMB) planteatzen du errefusarentzat irtenbide gisa. Tuteran bada TMB planta bat urtean 50.000 tona tratatzeko ahalmenarekin, baina jasotzen duen hondakin kopurua duen ahalmenaren gainetik dago. Jasotzen dituen hondakinen %64a organikoa da, baina %25 soilik errekuperatzen du. Beraz, TMB planta ez da errefusaren kudeaketa iraunkorrerako tratamendu eraginkor bat.

Errefusari dagokionez bete beharreko helburuak anitzak dira. Alde batetik, errefusaren %100 tratatu beharko da 2020tik aurrera, ezingo da zabortegira zuzenean isuri. Zabortegira eramandako hondakin organikoak %5a besterik ez dira izango. Ezingo da zabortegira birziklatu daitekeen hondakinik eraman. Ezingo da hiri hondakinen %10a baino gehiago energetikoki balorizatu. Eta ezingo da hondakin kopuru osoaren %15a baino behiago zabortegira eraman.

PIGRNak TMBa hobesten du errefusarentzat tratamendu gisa. Tuterako TMB planta biometanizazio planta bihurtu eta Iruñean TMB planta berri bat eraikitzea planteatzen du, azken hau urteko 90.000 tonako ahalmenarekin. Modu honetan, errefusarekin nahastuta jasotzen diren hondakin organikoak estabilizatuko ditu eta gainerakoarekin hondakinetatik eratorririko erregaia (CDR) lortuko du. Plangintzak behin eta berriro azpimarratzen du CDR horri energetikoki balorizatuz irteera bermatu behar zaiola hondakinen koinzinerazioko instalazioetan. CDRa ekoiztera bideratuko dira baita ontzien errefusak eta hondakin industrial ez-arriskutsu eta birziklaezinak. Argi geratzen da beraz PIGRNak koinzinerazioa aukeratu duela errefusaren zati handi batentzat y baita beste mota bateko hondakinentzat ere. Gainontzeko hondakinak, birziklatu ezin direnak eta CDRa ekoizteko balio ez dutenak, zabortegira joango lirateke.

ELAK ez du onartzen errausketarik hondakinen kudeaketan, koinzinerazio edo balorizazio energetiko izenaz ere ez. Beraz baztertu egiten dugu guztiz CDRaren ekoizpena errefusaren tratamendu gisa. Errausketari alternatiba izan behar dira ahalik eta berrerabilpen eta birziklapen

tasa altuenak. %80ko birziklapen helburu altuak lortzeko, hondakin eta material mota guztiak jatorrian bereizteko derrigortasuna da gakoa. Horrela gaur egun nahastuta jasotzen den atala, errefusa deiturikoa eta hondakinen kudeaketan buruhauste eta arazo gehienak sortzen dituen, desagertu egingo litzateke. Jatorrian bereiztuta, birziklatu ezin den atala askoz ere kantitate txikiagoan jasoko litzateke, eta gutxieneko tratamendu batekin hondakin ez arriskutsuen edo inerteen zabortegietara eraman ahalko zen. Gainera hondakin inerte hauek beste erabilera batzuetan erabili daitezke gainera. Planteatzen duguna beraz, irtenbide iraunkorragoa eta arduratsuagoa da, eta tratamenduari dagokionez baita merkeagoa ere.

6. Zaborteziak

Gaur egun hiru zabortegi daude Nafarroan, 2014an 98.105 tona hondakin jaso zituztenak: Carcar Montejurran, Erribera Tuteran eta Gongora Iruñean. Hiri hondakinen %58ak zabortegian bukatzen du. Zabortegietan jasotzen diren hondakinen %64a tratatu gabe zuzenean isuritakoa da. Tratamendu gabe isuritako hondakin hauen %49 hondakin organikoak dira. Gongoraren kasuan datuak are larriagoak dira. %93 tratatu gabe isurtzen da eta hauetatik %61 hondakin organikoak dira. Erribera eta Carcar zabortegiak betetzeko zorian daude eta epe labur edo ertainera itxi beharko dira.

Europako legediak zabortegietan ezarritako helburuak oso zorrotzak dira. 2020tik aurrera zabortegira doazen hondakinen %100 tratatu beharko da, ezingo da birziklatu daitekeen hondakinik isuri eta hiri hondakin kopuru osoaren %15 gehienez isuri ahalko da zabortegian. Gaur egun Nafarroan dagoen egoera helburu hauek betetzetik oso urrun dago. Lortzeko bide bakarra neurri urgente eta zorrotzak hartzea da. Batez ere bilketa selektiboan, hondakinen %100 modu eraginkor eta iraunkorrean tratatu ahal izateko eta horrela zabortegira ahalik eta hondakin kopuru baxuena eramateko, beti ere birziklatu ezin den hondakina izanik eta aurretik tratatua.

PIGRNak Erribera eta Carcar zabortegiak istea proposatzen du, eta Gongoraren ahalmena handitzea hiri hondakinez gain hondakin industrial ez arriskutsuak bertara eramateko. 2025erako zabortegira doazen hondakin guztiak Iruñeako TMB berrian tratatuko direla aurreikusten da, sortutako hiri hondakin guztien %15a joango dela gehienez zabortegira eta beste %10 balorizazio energetikora bideratuko dela.

Aurreko ataletan PIGRNak proposatzen dituen bilketa selektiboa eta errefusaren tratamendua baloratu ditugu. Berrito diogu Plangintza honetan aukeraturiko alternatibak ez direla bide egokienak errefusa gutxitu eta tratatzeko, eta ondorioz ezta zabortegien erabilera %15era mugatzeko ere. Zabortegien erabilera murrizteko behar beharrezkoa da jatorrian hondakinak bereizteko derrigortasuna eta tratamendu eraginkorragoak erabiltzea hondakin mota

bakoitzarentzat. Koinzinerazioa errefusarentzat tratamendurik okerrena dela defendatzen dugu, jatorrian bereiztu, aurretik tratatu eta birziklatu ezin diren hondakinak estabilizatu eta zabortegira eramatea baino askoz okerragoa da errausketa. Horregatik exijitzen dugu behin betiko alde batera uztea errausketaren bidea.

7. PIGRN 2025aren balorazio orokorra

PIGRNaren datu eta proposamenetan oinarrituz, gaur egungo hondakinen kudeaketa Nafarroan oso eskasa da, eta baita legeak ezartzen dituen helburuak betetzeko egiten diren etorkizunerako proposamenak ere. Nafarroako hondakinen kudeaketa ez da eraginkorra izan, eta Plangintza honekin etorkizunean ere ez da izango. Proposatzen diren neurriek ez baitute helburu nagusizat ahalik eta hondakin gutxien sortzea eta ahalik eta gehien birziklatzea, ez eta gutxi batzuen interes ekonomikoak alde batera uztea denon ongizatea lehentasuna izanik.

ELArentzat lehentasuna da ekonomikoki, sozialki eta ingurumen ikuspuntutik eraginkorra eta arduratsua den hondakinen kudeaketaren alde apustu egingo duen sistema bat. Klima aldaketari aurre egiteko estrategikoa den sektore batean tokiko eta kalitatezko enplegu berdea sortuko duen sistema bat. Gutxi batzuen interes ekonomikoen ginetik egongo den sistema bat.

Ekonomiaren trantsizio ekologiko eta soziala egiteko ezinbestekoa da Ekonomia Zirkularraren printzipioak aplikatzea, hasi ekoizpenetik eta hondakinen %100 birziklatu arte. Administrazio publikoetatik berrikuntza eta ikerketa bultzatu behar dira gaur egun birziklatu ezin diren hondakinen berrerabilpenean eta birziklapenean, ekonomia zirkularra errealitatea izan dadin.